

טהרת השבים מהקרב

טהרה בכללות ישראל

"נושא עון ועובר על פשע לשארית נחלתו – ...למי שמשים עצמו כשיריים" (רמ"ש יז. :).
"כפי מה שאדם בטל אל הציבור – הקב"ה בוחר בו" (שפת אמת. בהעלותך תרל"ו ד"ה בשם)
"אשרי איש שחושב עצמו כשיירים לגבי כנסת ישראל, שהיא נחלת ה', שכל מחשבות לבבו, הגיונותיו, חפצו ושאיפתו, אמונתו ורעיונו, אינם כי אם חשק טמיר אחד להיכלל כולו באוצר חיים זה, להתחסד עם קן דיליה – דא כנסת ישראל" (אורות התחייה כד)

טבילה במים

"ויבטעם המים שיטהרו כל טמא אהשב על צד הפשט פי הענין הוא כדי שיראה האדם את עצמו אחר הטבילה פאלו נברא באותה שעה" (ספר החינוך (מצווה קעג)
"דבאשר האדם אי אפשר לו לחיות במים, ועל כן כשבא במים הוא כאילו איבד את חיותו, וכשיצא מהמים כקטן שנולד דמי, ...כאילו עבר ונסתלק מן העולם, והש"י נותן לו חיים חדשים וכקטן שנולד דמי" (אבני נזר מובא בשם משמואל שבת תשובה תרע"ד ד"ה ונראה)

טבילת אש

"אמר ליה ההוא מינא לרבי אבהו: אלקיכם כהן הוא... כי קבריה למשה – במאי טביל: וכי תימא במיא והכתיב 'מי מדד בשעלו מים'. אמר ליה: בנורא טביל, דכתיב 'כי הנה ה' באש יבוא'. ומי סלקא טבילותא בנורא?! אמר ליה: אדרבה, עיקר טבילותא בנורא הוא, דכתיב 'וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים' (סנהדרין לט.)
"ומאחר שיכנס בקשרי המלחמה ישען על מקווה ישראל ומושיעו בעת צרה" (רמב"ם הל' מלכים פ"ז הל' טו).

כפרה שלימה

"...דאית חובין דלא מתכפרין עד דאתפטר בר נש מעלמא, הדא הוא דכתיב 'אם יכופר העון הזה לכם עד תמותו', והאי יהיב גרמיה ודאי למותא ומסיר נפשיה להווא אתר... כמאן דאתפטר מן עלמא... וכדין קוב"ה מרחם עלוי ומכפר ליה לחוביה" (זוה"ק במדבר דף קכא.)
"הינד רואה שמסירת הנפש בכוח האמת, שמקבל עליו – אתחשוב כאילו מסר נפשיה בפועל, ואפילו היה בידו עוון חילול ה' שהוא כעובד עבודה זרה... כיוון שמקבל האדם על עצמו מסירת הנפש בכוח, אתחשיב ליה כאילו מסר נפשו בפועל, ונעשה בחיים חיותו כברייה חדשה" (בני יששכר. תשרי מאמר בכו) "וכדין קוב"ה מרחם עלוי ומכפר חוביה" (הקדמה לדרך פיקודיך ד"ה אבל מי שיש)
"על ידי מסירות נפש למיתה במחשבתו באמת גמור, שמסכים בליבו... למות חס ושלום – ...הוא ניצול מגזירת מיתה ר"ל... שמחשבתו וקבלתו על עצמו כמעשה... ואין לך שום עבירה שבעולם שאין לו תיקון על ידי זה כי המיתה מכפרת על הכול. ולכן מזמור ד'אליך ה' נפשי אשאי' (תהילים כה) מסיים בנפילת אפיים 'פדה אלקים את ישראל מכל עוונותיו'" (צדקת הצדיק קנח)
"עצה לשוב בתשובה אפילו על עבירות חמורות... שאי אפשר לשוב על זה בתשובה... לקבל עליו עתה, ובעת קריאת שמע יקבל על עצמו בכוונת הלב למסור נפשו על קדושת שמו ית', בד' מיתות בית דין סקילה שריפה הרג וחנק. ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה וחיה יחיה ומיד יתכפר לו, באם יקבל עליו זאת באמת, ויסכים שיהרגוהו וישרפוהו ויזרקו אפרו לים – אזי יתכפר לו כל מעשיו הרעים שעיווה. באם יסכימו באמת

למסור נפשם על קדושת שמו ית' בלב שלם – זה יהא להם לתיקון השלם... ובכך יתקנו את כל החטאים וחיו יחיה ויתכפר לו" (ישמח משה מביאו נכדו הייטב לב. ייטב פנים עמי קמב)
"עיי מסירות נפש מחשמונאי ובניו, שמסרו נפשם בפועל ממש על קידוש השם, אשר נחשב באמת למיתה גמורה ומכפרת על כל החטאים... מסירת נפשם של חשמונאי ובניו כיפר בעד כלל ישראל... הבנים שנהרגו ממש היה לכפרת עוון על כל ישראל" (אורחות אהרן מפניסק קרלין חנוכה קמב)

"...והגמלין רובן כשרין, הספנין רובן חסידים" (משנה קידושין פב).

"הגמלין רובן כשרים – שפורשין למדברות למקום גדודי חיות וליסטין ויראים לנפשם ומשברים לינם למקום. הספנין רובן חסידים – שפורשין למקום הסכנה ותמיד הם ברעדה יותר מן הגמלין" (רש"י)

קרבן תודה

"כי לא היו צריכים להקריב קורבן תודה על חסדו ונפלאותיו עימהם להצילם במלחמה מידי חרב, כי אין לדך קורבן תודה יותר מהקרבת האיש את עצמו לה" (חתם סופר מטות. ד"ה עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה)

חריגה מפקודה בקרב

"ויצאו משה ואֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְכָל נְשֵׂי־אֵי הָעֵדָה לְקַרְאֲתָם אֶל מַחוּץ לַמִּחָנֶה" (במדבר לא)
"לחלוק להם כבוד... וכנהוג עוד היום לחלוק כבוד להשבים ממלחמה" (העמק דבר)
"ויקצף משה על פקודי החיל שרי האֶלְפִים וְשָׂרֵי הַמַּאוֹת הַבָּאִים מִצָּבָא הַמְלַחְמָה. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה הַחֲיִיתֶם כָּל נַקְבָּה. הֵן הִנֵּה הָיוּ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדַבַּר בְּלָעַם לְמַסָּר מֵעַל בְּה' עַל דָּבַר פְּעוֹר וְתָהִי הַמַּגֵּפָה בַּעֲדַת ה' " לפי שבא משה לכלל כעס בא לכלל טעות, שנתעלמו ממנו הלכות געולי מדיין" (ספרי, הובא ברש"י שם כא)
"לכאורה הלוא היה הצדק איתו בטענתו 'החיייתם כל נקבה', וטוב עשה שקצף, ומדוע נענש?... הפסוק מדגיש כי אלו הם הבאים מצבא המלחמה, עטופי פחדי מוות ומיוסרים בסבל, ועל כאלו, אפילו אם חלילה עוברים על הדין אין לקצוף עליהם, כמו שאמר יצחק אע"ה (שבת פט): 'פלגי עלי ופלגי עלך הלא קריבת נפשי קדמך', שזהו עצמו הפחד מיתה שעבר עליהם יהא להם לכפרה... אף שהיה הצדק עם משה... כיוון שהם באו מהמלחמה, סבלו פחדי המלחמה, ושאר ייסוריו, יהודים כאלה אין לקצוף עליהם, אפילו אם עושים עוולה" (אמת ליעקב לחתן הדברי ישראל ממוז"ץ)

המנהיגים

"ויצו פרעה ביום ההוא... לאמר. לא תאספון לתת תבן לעם ללֶבֶן הַלְבָנִים כַּתְמוֹל שֶׁלֶטֶם הֵם יִלְכוּ וְקִשְׁשׁוּ לָהֶם תָּבָן. וְאֵת מִתְכַנֶּת הַלְבָנִים אֲשֶׁר הֵם עֹשִׂים תְּמוֹל שֶׁלֶטֶם תְּשִׂימוּ עֲלֵיהֶם לֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ... וַיִּכּוּ שֹׁטְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר שָׂמוּ עֲלֵהֶם נְגִשֵׁי פְרֹעַה לֵאמֹר מִדּוּעַ לֹא כְלִיתֶם חֻקְכֶם לְלֶבֶן כַּתְמוֹל שֶׁלֶטֶם גַּם תְּמוֹל גַּם הַיּוֹם" (שמות ה)
ויכו שוטרי בני ישראל - השוטרים ישראלים היו וחסיים על חבריהם מלדחקם וכשהיו משלימים הלבנים לנוגשים שהם מצריים והיה חסר מן הסכום היו מלקין אותם על שלא דחקו את עושי המלאכה. לפיכך זכו אותם שוטרים להיות סנהדרין ונאצל מן הרוח אשר על משה והושם עליהם שנאמר 'אספה לי שבעים איש מזקני ישראל מאותן שידעת הטובה שעשו במצרים כי הם זקני העם ושוטריהם' (רש"י)

"ויאמר ה' אל משה אֶסְפָּה לִי שִׁבְעִים אִישׁ מִזְקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִדְעֶתָ כִּי הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשֹׁטְרָיו... וְיִרְדְּתִי וְדַבַּרְתִּי עִמָּךְ שָׁם וְאֶצְלָתִי מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשָׁמַתִּי עֲלֵיהֶם וְנָשְׂאוּ אִתָּךְ בְּמִשְׁאֵל הָעָם וְלֹא תִשָּׂא אִתָּךְ לְבַדְּךָ" (במדבר יא)
אשר ידעת כי הם וגו' - אותם שאתה מכיר שנתמנו עליהם שוטרים במצרים בעבודת פרך והיו מרחמים עליהם ומוכים על ידם שנאמר (שמות ה) 'ויכו שוטרי בני ישראל עתה יתמנו בגדולתם כדרך שנצטערו בצרתך'

(רש"י)